

Mohinur Azimqulova

TDSHU 2-kurs. Toshkent, O‘zbekiston.

Tel: :+998991671235; E-mail: mokhinurazimkulova06@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Alisher Navoiyning bir misrasi orqali ishq, muhabbat va ruhiy kamolot haqidagi falsafiy qarashlarini tahlil qilinadi. Asar orqali Navoiy ishqni faqat shaxsiy tuyg‘u sifatida emas, balki ilohiy yuksalishning bir vositasi sifatida ko‘rsatadi. Maqolada Navoiy she‘riyatida ishqning nafaqat dard, balki shifo, ya‘ni haqiqiy baxt va tinchlikka olib keladigan kuch ekanligi o‘rganiladi. Shuningdek, maqolada tasavvufiy yo‘nalishdagi muhabbat va ijtimoiy hayotdagi ishqning o‘rni ham yoritiladi. Navoiy g‘azallari inson qalbining chuqur qatlamlariga kirib, muhabbat va kamolot haqidagi tasavvufiy g‘oyalarni o‘quvchiga yetkazishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: g‘azal, muhabbat, ruhiy kamolot, tasavvuf, falsafa

Аннотация: В статье анализируются философские взгляды Алишера Навои на любовь, страсть и духовную зрелость через стихотворение. В своем произведении Навои показывает любовь не только как личное чувство, но и как средство божественного возвышения. В статье рассматривается, что любовь в поэзии Навои является не только источником боли, но и силой, приносящей исцеление, то есть истинное счастье и мир. В статье также исследуется роль любви в мистических традициях и в общественной жизни. Газели Навои стремятся проникнуть в глубинные слои человеческой души и донести до читателя мистические идеи о любви и совершенстве.

Ключевые слова: Газель, любовь, духовная зрелость, мистицизм, философия.

Abstract: This article analyzes Alisher Navoi's philosophical views on love, affection, and spiritual perfection through a verse. Through the work, Navoi shows love not only as a personal feeling, but also as a means of divine elevation. The article studies how love in Navoi's poetry is not only a source of pain, but also a force that leads to healing, that is, true happiness and peace. The article also highlights the role of love in mystical direction and love in social life. Navoi's ghazals are aimed at penetrating the deep layers of the human soul and conveying mystical ideas about love and perfection to the reader.

Keywords: Ghazal, love, spiritual maturity, mysticism, philosophy

Alisher Navoiy o‘zining she‘riyati bilan Turkiy adabiyotining yorqin yulduzi bo‘lgan. Uning g‘azallari inson qalbining eng chuqur tuyg‘ularini ifodalashda va tasavvuf falsafasini adabiyotga singdirishda beqiyosdir. Navoiy g‘azallarida muhabbat, ishq va kamolot kabi mavzular markaziy o‘rinda turadi. Ushbu maqolada, Navoiyning g‘azallaridan birining tahlilini olib, uning falsafiy mazmunini, ishq va ruhiy kamolotga bo‘lgan qarashlarini ko‘rib

chiqamiz. Navoiy g‘azallarida ishlatilgan har bir so‘z va ibora ma’no yukini tashiydi. Uning she’riyatida ishq g‘oyasi markaziy o‘rin tutadi. Navoiy g‘azallarida sevgi nafaqat dunyoviy tuyg‘u, balki ilohiy yuksalishning bir vositasi sifatida talqin etiladi. Keling, Navoiyning “Ishq o‘zi bir dard, lekin shifosi o‘zi” degan g‘azali orqali uning muhabbat haqidagi falsafiy qarashlarini tahlil qilaylik.

“Ishq o‘zi bir dard, lekin shifosi o‘zi.”

Bu misrada Navoiy ishqni faqat shaxsiy tuyg‘u sifatida emas, balki ruhiy jarayon sifatida taqdim etadi. Ishq — bu nafaqat dunyoviy baxt, balki insonning ichki iztiroblari, nafsning to‘xqinligi va ruhiy kasallikdir. Navoiy buni tasavvufiy yuksalishning bir qismiga aylantiradi. Ishq orqali inson o‘z nafsini yengib, haqiqiy kamolotga erishadi. Bu, o‘z navbatida, tasavvufda “nafsni tozalash” yoki “nafsni tazkiya qilish” degan tushunchaga to‘g‘ri keladi. Navoiyning g‘azalidagi “dard” so‘zi, aslida, ruhiy dardni, ichki iztirobni anglatadi. Ishq, Navoiyning tasavvufiy dunyoqarashiga ko‘ra, ruhiy jarayon va ilohiy yuksalishning boshlanishi sifatida ko‘rsatiladi. “Dard” va “shifo” o‘rtasidagi o‘zaro bog‘lanish, Navoiy she’riyatining markaziy g‘oyalaridan biridir. Ishq, albatta, insonni iztiroblarga soladi, ammo bu iztirob — ruhiy poklanishning bir shakli, chunki u nafsni yengishga, ruhni tozalashga olib keladi. Navoiy ushbu misrada ishqning ikki tomonlama ta’sirini ko‘rsatadi: bir tomondan, bu dard, bu iztirob, ikkinchi tomondan esa, bu shifo, ya’ni haqiqiy baxt va ichki tinchlikka erishishning yo‘li. Navoiy ishqni tasavvufiy yuksalishning muhim bosqichi sifatida talqin qiladi. “Shifo” so‘zi ham tasavvufiy yuksalishning o‘ziga xos tasviri bo‘lib, bu haqiqatni anglash, Haqqa erishish yo‘lida ruhiy kamolotga erishishdir. Navoiy ishqni nafaqat dunyoviy sevgi sifatida ko‘rmaydi, balki u insonning o‘z nafsini yengib, ruhiy jihatdan poklanishi va haqiqiy maqsadga erishishi uchun zarur bo‘lgan jarayon sifatida tasvirlaydi. Tasavvufda ishq — bu faqat dunyoviy sevgi emas, balki ***“ilohiy sevgi”***dir. Navoiy g‘azallarida sevgi nafaqat ma’shuqa bilan bo‘ladigan munosabat sifatida tasvirlanadi, balki “muhammadiy ishq” (Ya’ni, Allohni sevish) shaklida ham ifodalanadi. Bunda muhabbat — Allohga bo‘lgan sevgi, insonni komillikka yetaklaydi, uni haqiqiy baxt va tinchlikka olib boradi. Navoiy o‘z she’riyatida ijtimoiy hayot va jamiyatni tanqid qilishni ham o‘zgacha uslubda amalga oshiradi. U ishqni jamiyatning tashviqotlariga qarshi turuvchi kuch sifatida tasvirlaydi. Uning g‘azallarida ishq — bu nafaqat dunyoviy, balki ma’naviy hayotning bir qismidir. Navoiy jamiyatdagi axloqiy qadriyatlarni va ijtimoiy to‘siqlarni isloh qilishda muhabbatning kuchidan foydalanishni tavsiya qiladi. Boshqacha aytganda, ishq — bu insonni nafaqat o‘ziga, balki jamiyatga nisbatan ham kamolotga eltuvchi kuchdir. Alisher Navoiy g‘azallarida ishq va muhabbat nafaqat shaxsiy tuyg‘ular, balki ruhiy yuksalish va tasavvufiy kamolot yo‘lidir. Uning she’riyatidagi “ishq o‘zi bir dard, lekin shifosi o‘zi” misrasi orqali Navoiy sevgi va iztiroblar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni, ishqning nafaqat dunyoviy, balki ma’naviy ahamiyatini tushuntiradi. Navoiy g‘azallari, o‘zining tasavvufiy va falsafiy mazmuni bilan, o‘quvchiga muhabbatni va ruhiy kamolotni anglashda yuksak saboqlar beradi. Navoiy, shuningdek, sevgi orqali nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy jihatdan ham inoyatli va to‘g‘ri

20-May, 2025-yil

hayot tarzini yaratish imkoniyatini ko'rsatadi. Uning she'rlari, insoniyatning ichki dunyosiga, ma'naviy izlanishlariga va tasavvufiy kamolotga bo'lgan yo'lni ifodalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shams, I. (2005). Navoiy va tasavvuf.
2. https://uz.wikipedia.org/wiki/Alisher_Navoiy
3. <https://tafakkur.net/alisher-navoiy.haqida>

